

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio tertia. Vtrum in æuo sit successio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

turalis, & inter corporeas est nobilissima, oportet ergo quod secundum suam naturam habeat aliquam operationem, hæc autem non potest esse manens in operante, quia huiusmodi operationes sunt rerum viventium solæ. Requiritur ergo quod operatio eius transeat in materiam exteriori, hoc autem non esset, nisi aliquid influeret in alia corpora, ergo cælum empyreum aliquid influit in alia. Quid autem sit illud, potest dici quod lumen cum sit lucidum, & si non adeo ut corpora astrorum, tamen potest in corpus sibi propinquum aliquod lumen influere, & mediante lumine aliquam virtutem quam ignoramus, sicut ignoramus multa alia quæ sunt nobis viciniore, ut cum Magnes attrahit ferrum, ignoramus quid influat.

5 AD rationes in oppositum dicendum quod illud cælum agit per lumen modo quo dictum est. Rationes etiã alterius opinionis non cogunt quod nullus debeat negare quod cælum empyreum (quanuis sit ordinatum ad statum gloriæ) non habeat talem influentiam in alia corpora qualè habebunt post resurrectionem cætera corpora inuicem, quia omnia corpora pertinebunt tunc ad eundem statum, sed tunc corpora cælestia influent lumen inuicem, sol enim illuminabit lunam & corpora astrorum & partes diaphanas superiorum, ergo cælum empyreum potest nunc corpus propinquum sibi illuminare, nec tales actiones inducent generationem aut corruptionem substantiarum, quia sic influunt quod nihil auferunt.

6 Quod autem secundò dicitur quod nullum corpus agit nisi motum, falsum est, & hoc nunc supponitur, quia inferius probabitur.

7 ARGUMENTVM pro alia parte concedatur propter conclusionem, tamen in hoc deficit quod dicit omnem locum esse conseruatiuum locati, nihil enim conseruatur ab alio per se, nisi sit eius causa per se, sicut sol conseruatur in ære. Per accidens autem non conseruatur, nisi quod est corporale, quia talis conseruatio fit impediendo actionem corruptentis, propter quod cælum empyreum non fit causa aliorum orbium, nec alii sint corruptibiles, non habet rationem conseruantis, sed solum continentis.

QVÆSTIO TERTIA.

Utrum in æuo sit successio.

De æuo vide *Tho. 1. q. 10. ar. 4. 5. 6. 7.*

Circa æuum quærentur tria. Primum est, utrum in æuo sit successio. Secundum est, utrum nunc æui sit idem quod æuum. Tertium est, utrum sit aliquod vnum æuum quod sit mensura omnium æuiteriorum. Ad primum sic proceditur. Et arguitur quod in æuo sit successio sic, illud quod potest deficere ab esse non habet simul suum totum esse (quod enim ab esse deficit non habet totum esse quod habere potuit) quia potuit plus esse, sed angelus cuius mensura est æuum, potest deficere ab esse per subtractionem influentiæ diuinæ, ergo non habet simul suum totum esse, sed æuum est mensura esse angeli, ergo &c.

2 Item si in æuo non est successio idem est angelo fore & fuisse, sed Deus non potest facere angelum non fuisse, ergo non potest ipsum facere non fore, hoc autem est falsum, ergo &c.

3 Item in eodem instanti non possunt contradictoria verificari de eodem, sed si totum esse angeli esset simul mensuraretur vno instanti, ergo de angelo non possent contradictoria verificari, hoc autem falsum est, ergo &c.

4 IN CONTRARIVM est, quia simplicius est esse æuiteriorum quam rerum generabilium (puta hominis vel equi) sed esse talium non est successium, ergo nec esse æuiteriorum, & per consequens nec æuum quod est eius mensura. Assumptum probatur, quia omnis successio est essentialiter aliquid fieri vel secundum formam, vel secundum locum, si igitur esse rerum generabilium consisteret in successione consisteret & in fieri, & sic quicquid esset etiam causa in fieri esset causa conseruatiua in esse, quod falsum est, ergo &c.

5 RESPONSIO. Videnda sunt duo. Primum quid importetur nomine æui. Secundò quid sit de veritate quæstionis.

6 QVANTVM ad primum sciendum quod quæ sit mensura vel duratio esse creati vniuniformiter & stabiliter se habentis. æuum dicitur mensura vel duratio. Ad hoc enim significandum imponitur sicut tempus & æternitas,

sed dicitur mensura esse & non essentia, quia duratio attenditur secundum actualem existentiam & non secundum essentiam absolutè, propter quod omnis mensura ad durationem pertinet (qualis est æuum, tempus & æternitas) magis respicit esse rei quàm essentiam. Creati dicitur ad differentiam æternitatis quæ mensurat esse diuinum increatum, vel est eius duratio ex quo habet quod nullo modo possit deficere. Vniuniformiter se habentis dicitur ad differentiam temporis, quod est mensura motus per quæ res semper se habent aliter & aliter, & nunquam vniuniformiter. Stabiliter dicitur, quia esse rei generabilis nunquam in se vniuniformiter se habeat, quando res est, tamen per adiunctas transmutationes in accidentalibus continè tendit ad non esse & ideo tale esse, non est stabile sicut est quiteriorum esse quod non tendit ad non esse per aliquid sibi adiunctum, vel sibi intrinsecum nunquam potest deficere per subtractionem diuinæ influentiæ. Ex his apparet differentiam inter æternitatem, tempus & æuum secundum differentiam mensurabilitium vel durationis eorum quibus competunt.

7 QVANTVM ad secundum dicenda sunt duo. Primum est quod in æuo non est successio. Secundum est quod esse vnius æuiteri potest alii succedere. Primum patet dupliciter. Primum ex incorruptibilitate æuiteri, cuius esse proportionatur æuo, quia in omni successione aliquid amittitur & aliquid verè acquiritur, quia cum prius & posterius sine quibus non est successio non finit, nec esse possunt simul (propter manifestam contradictionem quæ in ipsis terminis implicatur) acquiruntur posterioris esse amissionis prioris, & hoc est verum in omni successione sicut secundum locum in qua locus vnus acquiritur alio amisso, siue secundum formam in qua vna acquisita alia amittitur. Sed in esse angeli & cuiuscumque æuiteri (quando est) nulla est noua acquisitio vel amissio cum ponatur simpliciter incorruptibile (dicente Aug. de ciui. Dei) quod immortalitas angelorum non transit in tempore, nec est præterita quasi iam non sit, nec futura quasi nondum sit, ergo in esse angeli nulla potest esse successio.

8 Item arguitur secundò sic, esse angeli vel est idè quod essentia, vel proportionatur essentia, sed in essentia angeli nulla est successio, sed est tota simul in indiuisibili consistens, ergo & esse. Probatur minor, si enim ratio specierum substantiarum consistit in indiuisibili sicut species numerorum maxime oportet hoc verificari in separatis à materia ut innuit Philosophus. 8. Metaph. quare &c.

9 Secundò patet sic, sicut permanentibus opponitur successio, sic successiuis simulatis, sed duo motus quorum quilibet est successiuis secundum se non obstante successione cuiuslibet eorum secundum se possunt simul esse vnus cum alio, sicut idem homo simul currit & febricitat, ergo duo æuiteria quorum quodlibet est secundum se manens (non obstante manentia & similitate quæ habet vnum quodque eorum secundum se) possunt sibi succedere, quemadmodum vnus angelus potest creari alio non creato, & hoc ad nihil alius creari, sed hæc successio non est per se, sed per accidens solè, quæ enim per se sibi inuicem succedunt eorum nature sunt tales quod vni repugnat simul esse cum alio, ut patet in partibus motus & temporis. æuiteriis autem non repugnat esse simul, ideo inter ea non est successio per se, sed per accidens solè, ex beneplacito producentis. Patet igitur quod in æuo non est successio, cum sit idem iudiciu de quo & de esse æuiteri. Et quanuis in æuo secundum se non sit successio, potest toti tamè successioni temporis coexistere, nec enim est æuum, sicut nunc temporis quod non potest bis sumi eo quod fluens est, sed quasi nunc stans quod multo tiens potest significari. Et ob hoc pluribus coexistere, quemadmodum si quis figat palum in fluuio, durat palus & fluuius, sed in duratione fluuii est successio aque postquam, in duratione verò palis non, sic durat angelus, durat motus, durat æuum, durat tempus: sed in duratione motus & temporis est successio, non sic in duratione angeli & cui & tamen sibi inuicem coexistunt ratione cuius coexistentiæ dicitur angelus fuisse, quia coexistit præterito & fore, quia coexistit futuro, quanuis de esse angeli nihil amittitur in præterito, non acquiratur in futuro.

10 AD primum argumentum cum dicitur illud quod potest deficere ab esse non habet simul suum totum esse. Dicendum quod falsum est. Ex hoc enim potest aliquid deficere.

deficere ab esse, quia non habet esse ex se sed ab alio, cuius influentia substracta defineret esse. Et cum probatur, quia quod definit esse non habet totum esse quod habere potuit. Potuit enim plus esse, dicendum quod si potuit plus esse duratione, tamen plus essendo non habuisset aliud esse nec in parte nec in toto, sed illud idem quod prius, unde in argumento videtur esse figura dictionis ex mutatione prædicamentorum, scilicet quod in plus.

11 Ad secundum dicendum quod in angelo secundum se non est fuisse & fore, sed solum secundum coexistentiam ad tempus. Et quia non potest fieri quin angelus coexistat tempori præterito, potest tamen Deus facere quod non coexistat alicui futuro vel annihilando angelum, vel faciendo quod nihil erit futurum, ideo Deus potest facere angelum non fore, licet non possit facere quod non fuerit, non propter successione quam habeat in esse, sed propter coexistentiam eius ad successione temporis.

12 Ad tertium dicendum quod in eodem instanti fluenti non possunt contradictoria verificari de eodem, nec eidem contradictoria coexistere, quia non contingit ipsum bis sumere, sed eidem nunc stanti & permanenti possunt contradictoria coexistere, quia contingit ipsum pluries sumere, tale enim est æuum, & nunc æternitatis, & nunc æternitatis. Et ideo de deo verificamus contradictoria sicut quod creat, & quod non creat. Et utriusque coexistit nunc æternitatis, neutrum tamen per se mensuratur æternitate. Similiter de angelo verificatur esse beatum & non esse beatum. Et utrumque coexistit eidem nunc æui quod mensurat esse angeli. Neutrum tamen istorum vel ad minus alterum eorum (scilicet non esse beatum) non mensuratur æuo. Est enim pura negatio cui proprie nulla mensura responderet.

QVÆSTIO QVARTA.

Vtrum nunc æui sit idem quod æuum.

Tho. 1. q. 10. ar. 4. ad. 2.

DEINDE queritur vtrum nunc æui sit idem quod æuum. Et videtur quod non, quia nunc temporis non est idem quod tempus, ergo nunc æui non est idem quod æuum, consequentia patet per simile. Antecedens probatur, quia nunc est indiuisibile, tempus autem diuisibile, ergo non sunt idem nunc temporis & tempus.

2 **C**ONTRA. Nunc æternitatis & æternitatis sunt idem, ergo nunc æui, & æuum. Consequentia patet per simile vt prius. Antecedens probatur, quia absoluta in deo non differunt realiter, sed æternitatis & nunc æternitatis sunt absoluta, & conueniunt deo soli, ergo non differunt realiter.

3 **R**ESPONSIO. Circa questionem istam aliquid est clarum, & aliquid est dubium. Clarum est quod principaliter queritur. Dubium est quod implicatur. Primum patet sic, quod nunc æui & æuum sunt idem realiter, quod est principaliter questum, quia in duratione indiuisibili in se, neque habente aliquam extensionem non possunt differre realiter duratio & nunc illius durationis, quia duratio & nunc durationis non possunt differre realiter nisi sicut indiuisibile & extensum, sed æuum est duratio indiuisibilis secundum se, nec habet successione, nec quamcumque extensionem (licet habeat permanentiam) ergo &c. Secundo quia mensura & durationes differentes realiter sunt durationes vel mensuræ rerum differentium realiter: sed in æuitermis non sunt aliqua differentia realiter quibus correspondeat æuum & nunc æui, imò vnum & idem esse angeli est quod correspondet vtrique, ergo quæ & nunc qui non differunt realiter. Et idem est intelligendum de æternitate & nunc æternitatis propter easdem rationes.

4 Quod autem implicatur in argumentis magis dubium, scilicet vtrum nunc temporis differat realiter à tempore. Circa quod sciendum est quod duplex tempus ponitur à doctoribus, scilicet continuum & discretum, & hoc tali ratione, tempus nominat mensuram successione, nunc est ita quod duplex est successio. Vna continua secundum partes eiusdem actus continui vt in motu. Alia discreta secundum diuersos actus simul sibi impossibiles vt à quibusdam ponitur de operationibus angelorum quarum quælibet secundum se est indiuisibilis & alteri impossibilis, ergo duplex est tempus vni quod est mensura successione continuæ secundum partes eiusdem actus de quo determinat Arist. 4. Phys. Aliud est quod est mensura successione discrete & vocatur tempus discretum, de quo primo videbitur qua-

liter se habeat ad ipsum nunc talis temporis, & postea inquiretur idem de nunc temporis continui.

5 **Q**uantum ad primum dicendum quod nunc temporis discreti differat realiter à tempore discreto sicut pars à toto. Quod patet sic, sicut propria mensurata differunt, sic & propria mensura, sed proprium mensuratum tempore discreto est existentia successiua actuum sibi inuicem in composibilem, proprium autem mensuratum à nunc talis temporis est existentia vnius talis actus qui se habet ad totam existentiam talium actuum sicut pars ad totum, ergo nunc temporis discreti se habet ad tempus discretum sicut pars ad totum.

6 De tempore autem continuo & eius nunc, est maior dubitatio. Dicunt enim quidam quod nunc temporis continui & tempus differunt realiter, quod probant sic, sicut differunt propria mensurata sic & mensura, sed tempus continuum est mensura motus, nunc verò talis temporis est mensura mobilis (dicente Phil. 4. Phys. quod sicut se habet tempus ad motum sic nunc ad id quod fertur) Cum igitur motus & mobile differant realiter, videtur quod tempus & nunc temporis similiter realiter differant, ex quo concludunt quod sicut in toto motu mobile est vni & idem secundum rem differens solum secundum rationem prout est in alia & alia habitudine ad terminum, sic nunc temporis est vni & idem secundum rem in toto tempore differens solum secundum rationem prout habet esse in alia & alia parte temporis.

7 Quicquid sit de conclusione, ratio tamen que adducitur non valet, assumit enim vnum falsum, & aliud concludit. Falsum quod assumit est quod nunc temporis continui mensurat substantiam mobilis, hoc autem non potest stare primo, quia mensura durationis nunquam mensurat nisi illud secundum quod attenditur duratio, sed secundum substantiam non attenditur aliqua duratio, sed solum secundum esse substantie siue sit idem cum substantia siue non, ergo nunc temporis quod est mensura pertinet ad durationem (si quod sit) non mensurat substantiam mobilis vt substantia est.

8 Itē nec mensurat esse existentie mobilis, quia mensura fluentis non debet esse nunc stans, sed tempus continuum est mensura fluens, ergo nunc eius (si quod est) non est stans sed fluens, illud autem nunc quod mensurat esse substantie mobilis oportet quod sit stans sicut & esse mensuratum, ergo nunc temporis continui non est mensura esse rei mobilis, & multo minus substantie.

9 Itē sicut se habet motus ad mutatum esse sic tempus ad nunc, ergo permutata proportione sicut se habet motus ad tempus, sic mutatum esse ad nunc, sed motus est proprium mensuratum temporis, ergo mutatum esse (si quod sit in motu) est proprium mensuratum ipsius nunc. Sed constat quod alterius rationis sunt quoad esse, & rationem mensurati substantia mobilis & esse eius que sunt permanentia, & possunt pluries sumi, quod mutatum esse, quod non potest pluries sumi, ergo & eorum mensura, cum igitur nunc temporis continui mensuret mutatum esse, patet quod non mensuret substantiam mobilis, nec esse eius, sed mensuratur esse substantie mobilis nunc temporis discreti quod est stans, & potest pluries sumi.

10 Quod autem dicit Arist. 4. Phys. quod sicut se habet tempus ad motum, sic nunc ad id quod fertur, non est intelligendum quoad mensuram substantie mobilis vel sui esse, sed secundum quod mutatum est in aliqua vna dispositione. Mutatum enim esse ipsius mobilis secundum quamcumque vna dispositionem mensuratur solum ipso nunc temporis. Et utrumque istorum est solum secundum imaginationem & non secundum rem, nunquam enim durante motu mobile est in aliqua vna dispositione, quia durante motu mobile semper mouetur, sed non mouetur existendo in vna dispositione, quia continue est in alia & alia dispositione, sicut continue mouetur, nec est dare vna dispositionem vnitatem indiuisibilitatis sed continuitatis que habet partes, & mensuratur aliqua parte temporis & non nunc indiuisibili secundum rem, sed solum secundum actionem imaginationis.

11 Falsum autem quod concludit prædicta opinio est quod in toto tempore sit tantum vnum nunc secundum rem, differens solum secundum rationem: quod patet accipiendo dictum continuum, scilicet quod sicut se habet linea ad punctum sic se habet nunc ad tempus, & quia linea cum sit permanens est nobis notior quam sit ipsum tempus, ideo inquiretur quomodo se habet punctus ad lineam secundum identitatem